

Cvičení orgánů krizového řízení CMX/CRISEX 2000

V únoru 2000 proběhlo společné mezinárodní cvičení orgánů krizového řízení NATO a ZEU pod názvem CMX/CRISEX 2000, kterého se, poprvé jako členský stát NATO, účastnila i Česká republika. Tento článek má odborné veřejnosti, která se na jeho přípravě a průběhu přímo nepodílela, poskytnout základní informace o tomto cvičení.

* * *

Tématem cvičení byla činnost orgánů krizového řízení České republiky při řešení krizových situací v rámci NATO a ZEU spojených s přípravou a vedením operací podle článku 5 Severoatlantické smlouvy a podle petersberských dohod, tedy mimo článek 5 Severoatlantické smlouvy. Za cíle cvičení bylo stanoveno:

1. **Pro NATO a ZEU:** procvičit, posoudit a ověřit úroveň stávajících dohod, mechanismů a procedur krizového managementu NATO a ZEU a konsultační úmluvy mezi ZEU a NATO pro přípravu vedení ZEU operací za použití sil a prostředků NATO,
2. **Pro NATO:** zlepšovat schopnosti NATO k řešení a ovládnutí krize a procvičit procedury krizového managementu NATO s důrazem na politicko-vojenské konzultace,
3. **Pro všechny cvičící státy:** procvičit společné postupy orgánů krizového řízení a vyšších vojenských štábů při zapojení do řešení krizových situací na úrovni NATO a ZEU,
4. **Pro Českou republiku:**
 - procvičit krizové procedury při zapojení do kolektivních konsultačních a rozhodovacích procesů NATO a ZEU,
 - ověřit možnosti a způsoby realizace některých standardních krizových opatření NATO v podmínkách České republiky,
 - procvičit součinnost orgánů krizového řízení České republiky při plánování a přípravě opatření souvisejících s řešením krizové situace v zahraničí,
 - prověřit připravenost ústředních správních úřadů k zapojení do rozhodovacích a schvalovacích procesů při přijímání krizových opatření k zapojení České republiky do řešení krizové situace v zahraničí.

Cvičení se zúčastnily:

a) Za NATO:

- * Rada NATO a určené výbory a komise NATO,
- * Hlavní velitelství sil NATO pro Evropu,
- * další určené orgány NATO,

b) Za Západoevropskou unií:

- * Rada ZEU a určené výbory a komise ZEU,
- * další určené orgány ZEU,

c) Orgány krizového řízení členských států NATO, ZEU, přizvaných členů, pozorovatelů a přidružených partnerů ZEU,

d) Za Českou republiku:

- sekretariát Bezpečnostní rady státu,
- výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky,
- výbor pro obranné plánování,
- mezirezortní krizový štáb v čele s ministrem obrany a složený ze zástupců ministerstva obrany, ministerstva zahraničních věcí, ministerstva vnitra, ministra bez portfeje, ministerstva financí, ministerstva průmyslu a obchodu, ministerstva zemědělství, ministerstva dopravy a spojů, ministerstva zdravotnictví, Správy státních hmotných rezerv, Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a České národní banky,
- krizové štáby ministerstva obrany, ministerstva zahraničních věcí, ministerstva vnitra, ministra bez portfeje, ministerstva financí, ministerstva průmyslu a obchodu, ministerstva zemědělství, ministerstva dopravy a spojů, ministerstva zdravotnictví, Správy státních hmotných rezerv, Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a České národní banky, jejich operační střediska nebo určení pracovníci plnící jejich funkci,
- určení pracovníci civilní a vojenské části stálé delegace ČR při NATO a ZEU.

Přípravu cvičení v České republice koordinovala a ze značné části i zabezpečovala sekce obranného plánování MO. Cvičení v České republice řídil v souladu s usnesením Bezpečnostní rady státu ministr obrany.

Pro cvičení byly vytvořeny dvě námětové situace postavené na geografické, politické, ekonomické a vojenské situaci ve dvou fiktivně vytvořených a od sebe poměrně vzdálených zemích.

Pro cvičení ZEU se jednalo o **KILOLAND**, což byla fiktivně vytvořená ostrovní země ležící v moři asi 100 km od západního pobřeží Afriky, ve které podle námětu došlo k vyhození vztahů mezi dvěma národnostními etniky a k hrozbě vzniku občanské války. Situace měla být řešena mírovou operací pod mandátem OSN, přičemž její organizaci měla převzít ZEU a k operaci měly být pod jejím vedením použity síly a prostředky NATO.

Pro cvičení NATO se jednalo o **YELLOWLAND**, což byla fiktivně vytvořená země s diktátorským režimem narušující regionální bezpečnost svými vojenskými a ekonomickými aktivitami v mezinárodních vodách a ohrožující státy NATO svou podporou terorismu a vývojem zbraní hromadného ničení a jejich nosičů. Ohrožení mělo být řešeno za použití standardních krizových mechanismů NATO.

Cvičení v České republice bylo rozděleno do dvou procedurálně i obsahově odlišných období.

První období reálně zahrnovalo pouze 16. únor 2000, ale v jeho rámci byla simulována většina klíčových procesů, které by v České republice za reálné situace proběhly za předchozí 3 měsíce. Hlavní náplní tohoto období tedy byla příprava politicko-vojenského rozhodnutí odpovědných orgánů České republiky k účasti

v řešení krizí v KILOLAND a YELLOWLAND. Hlavními učebními úkoly pro toto období bylo stanovení:

- procvičení činnosti výboru pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky při posuzování zahraničně politické přijatelnosti zapojení sil a prostředků České republiky do mezinárodních mírových a humanitárních operací a příprava návrhu pro jednání Bezpečnostní rady státu,
- procvičení činnosti výboru pro obranné plánování při posuzování návrhů na charakter a rozsah možného zapojení České republiky sil a prostředků do mezinárodních mírových operací a plnění spojeneckých závazků České republiky a příprava návrhu pro jednání Bezpečnostní rady státu.

Druhé období zahrnovalo 17. - 23. února 2000 a jeho hlavní náplní bylo procvičování účasti orgánů krizového řízení České republiky při řešení krizových situací v rámci ZEU a NATO. Hlavními učebními úkoly pro toto období bylo stanovení:

- procvičení zapojení orgánů krizového řízení České republiky do rozhodovacích a konzultačních procesů NATO a ZEU,
- procvičení rozhodovacího a schvalovacího procesu v České republice při přijímání krizových opatření v rámci NATO a jednotlivých členských zemí,
- procvičení rozhodovací a plánovací činnosti orgánů krizového řízení České republiky při plánování a přípravě na vyslání sil a prostředků České republiky k účasti v operacích podle petersberských dohod a v operacích NATO podle článku 5 Severoatlantické smlouvy.

V průběhu cvičení byla všemi cvičícími orgány České republiky vyvíjena maximální snaha o splnění stanovených cílů cvičení. Při jejich plnění samozřejmě vznikla řada problémů souvisejících:

- ◆ s malou procvičeností a sladěností činností prováděných orgány krizového řízení České republiky,
- ◆ s nedořešením vztahů mezi výborem pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky a mezirezortním krizovým štábem při souběhu řešení tzv. měkkých a tvrdých krizí v oddělených teritoriích,
- ◆ s nedostatečnou vybaveností některých krizových pracovišť ústředních správních úřadů potřebnou technikou, zejména pak komunikačními prostředky pro přenos utajovaných zpráv,
- ◆ s nedostatečným počtem osob prověřených pro práci s utajovanými skutečnostmi,
- ◆ s přílišnou tvrdostí předpisů pro manipulaci s utajovanými písemnostmi při krizových situacích,
- ◆ s absencí zákona, který by umožňoval pružně zavádět hospodářský sankční režim vůči nepřátelským zemím nebo zemím, které porušují lidská práva,
- ◆ s nedostatečnou finanční rezervou vytvářenou ve státním rozpočtu pro řešení krizových situací doma i v zahraničí apod.

Tyto nedostatky ale neměly zásadní charakter a nenarušily splnění cílů a učebních úkolů cvičení. **Samotný průběh cvičení pak byl řídicími orgány jak v České republice, tak i v NATO a ZEU hodnocen vysoce pozitivně.**

Přechod rezortu obrany do roku 2000 (Y2K)

Podstata „problému přechodu do roku 2000“ (Y2K) spočívala v nejednoznačnosti kódu pro určení času. Konkrétně se jednalo o:

- **expirační datum 9. 9. 1999** („služební příkaz“ užívaný ke zrušení údaje),
- **problémové datum 1. 1. 2000** (šestimístný kód dd-mm-rr),
- **přestupný den 29. 2. 2000** (ne vždy zahrnut do výpočtu přestupných dnů).

V důsledku toho mohly informační systémy, technologické celky i technická zařízení, používající nebo zpracovávající takto koncipované časové údaje, po přechodu „kritickými dny“ vykazovat poruchy a tím způsobit selhání, výpadky nebo zpomalení požadovaných funkcí. Jelikož nebylo možno vyloučit krizové situace, ohrožující kromě ekonomických a sociálně politických faktorů společnosti i bezpečnost státu, přikročily odpovědné orgány Ministerstva obrany ČR a Armády ČR k přijetí nezbytných preventivních opatření s cílem problém Y2K v maximální možné míře minimalizovat.

Přijatá opatření

Příprava přechodu do roku 2000 byla zahájena v rámci Armády ČR již v roce 1998. Nařízením náčelníka generálního štábu byla na VTCI AČR (Vývojové a technologické centrum informací AČR) v Praze ustavena skupina odborníků, která se zabývala zabezpečením hladkého přechodu komunikačních a informačních systémů do roku 2000. Skupina spolupracovala s odborníky pro tuto oblast u podřízených součástí GŠ AČR a odborníky pracující v rámci Ministerstva obrany ČR a jim podřízených útvarů (zejména na úseku finančním, majetkovém, personálním a civilní ochrany).

V roce 1998 byly zinventarizovány jednotlivé systémy a byla vydána „**Odborná směrnice k realizaci opatření řešení problematiky roku 2000 v AČR**“, která byla průběžně dle nových poznatků aktualizována.

V souladu s usnesením vlády ČR č.108 z února 1999 byl jmenován **rezortní koordinátor** a zřízena **odborná rezortní komise Y2K**, jejímiž členy byli ustanoveni zástupci hlavních součástí rezortu. Úkolem komise bylo zabezpečit koordinaci řešení problému Y2K v rámci rezortu.

Následně po inventarizaci v jednotlivých oblastech bylo přikročeno k analýze rizik, která byla provedena podle předem vypracované metodiky. Součástí analýzy byla klasifikace systémů podle závažnosti dopadů jejich selhání.

Na základě usnesení vlády ČR č.108, usnesení výboru pro obranné plánování a výboru pro civilní nouzové plánování ze dne 23. března 1999 byl na základě podkladů odborné rezortní komise Y2K zpracován odborem krizového plánování SOP MO „**Krizový plán ministerstva obrany k řešení problematiky tzv. počítačového roku 2000 (Y2K)**“. Jeho cílem bylo vytvořit podmínky pro bezproblémový přechod rezortu do roku 2000, eliminovat rizika, která s tímto přechodem souvisejí, s důrazem na ochranu životů, zdraví, značných majetkových hodnot a životního prostředí a vytvořit podmínky

pro krizové řízení v případě, že by v důsledku rizik vznikla mimořádná situace spojená s narušením funkcí v působnosti rezortu obrany.

Plán vycházel z analýzy stavu připravenosti rezortu obrany v jednotlivých oblastech, především technického a programového vybavení informačních a zbraňových systémů a technického vybavení technologických systémů. Obsahoval přehled rizik, která by mohla ovlivnit chod Ministerstva obrany ČR a dalších útvarů a zařízení rezortu obrany.

Součástí krizového plánu byl rovněž přehled nutných materiálních, technických a personálních opatření k eliminaci rizik nebo jejich odstranění a harmonogram úkolů, které bylo třeba splnit k bezproblémovému přechodu do roku 2000 v rezortu.

Dne 6. 9. 1999 byl aktivován **krizový štáb Ministerstva obrany ČR**, který pod vedením prvního náměstka ministra obrany sledoval stav připravenosti přechodu rezortu do roku 2000 a přijímal účinná opatření k eliminaci identifikovaných rizik. Členy štábu se stali vrcholoví představitelé Ministerstva obrany ČR a Armády ČR.

Dne 25. listopadu 1999 vydal náčelník generálního štábu **nařízení ke zřízení „Krizové pracovní skupiny Y2K“** na období od 29. 12. 1999 do 7. 1. 2000, s úkolem bezprostředně řešit vzniklé problémy spojené s přechodem výpočetní a komunikační techniky a řídicích systémů do roku 2000. Nařízení obsahovalo rovněž úkoly pro velitele na operačních stupních AČR.

Spolupráce se Severoatlantickou aliancí při řešení problémů přechodu do roku 2000 probíhala na různých úrovních, a to jak ve formě konzultací, tak i hodnocení dopadů v klíčových oblastech. S tím souviselo i přijímání konkrétních opatření charakteru preventivního i organizačního. Důraz byl kladen zejména na zabezpečení součinnostních vazeb v kritických obdobích 31. 12. 1999, 1. 1. 2000 a rovněž 29. 2. 2000.

Vyhodnocení

Na základě dílčích vyhodnocení, která byla provedena v rámci jednotlivých součástí rezortu obrany a Armády ČR, je možno konstatovat, že **přechod informačních systémů, technologických celků a technických zařízení do roku 2000 proběhl v klíčových oblastech rezortu bez vážnějších problémů**. Dílčí události, které se vyskytly, byly buď včas bez dalších následků eliminovány, nebo byly takového charakteru, že jejich dopady nepřesáhly hladinu významnosti a byly postupně odstraněny dle možností jednotlivých pracovišť. Koordinace činnosti a vzájemná informovanost během kritických dnů probíhala uvnitř rezortu i v rámci součinnostních vazeb s ostatními zainteresovanými institucemi vně rezortu bez problémů.

Vynaložené úsilí na realizaci přijatých opatření a zabezpečení nezbytných prostředků mělo, kromě zvládnutí přechodu do roku 2000, **další pozitivní důsledky**. Především byla provedena důkladná inventarizace HW, SW, systémů zařízení a projektů. Byla zpracována metodika a provedeno nastavení mechanismů krizového řízení. Tyto „nástroje“ je možno uplatnit i v budoucnu pro řešení obdobných problémů a situací. Byly nastaveny a vyzkoušeny součinnostní vazby mezi různými složkami rezortu obrany a Armády ČR. Za přínos je třeba považovat i odhalení některých nepokrytých míst z hlediska působností, kompetencí a odpovědnosti.

Na základě uvedených skutečností a s přihlédnutím k úspěšnému přechodu do roku 2000 je třeba ocenit i osobní podíl zejména těchto příslušníků rezortu:

☐ kpt. Jiří Krejčí	VTČI AČR,
☐ Ing. Luděk Štolba	HÚ CO,
☐ pplk. Ing. Pavel Palán	MS MO,
☐ Ing. Jan Hirsch	FS MO,
☐ mjr. Ing. Miroslav Zima	GŠ AČR,
☐ pplk. Ing. Lubomír Spáčil, CSc.,	SOP MO,
☐ kpt. Ing. Vladimír Kučera	GŠ AČR,
☐ pplk. Ing. Bohumil Malec	SOP MO,
☐ pplk. Ing. Jiří Tábořský	ZS AČR.

Poděkování patří řídícím pracovníkům, velitelům a odborným pracovníkům a všem těm, kteří přispěli ke zdárnému vyřešení problému.

rezortní koordinátor Y2K
Ing. Petr Ječmen

Jaký je váš názor na budování společné evropské obrany?

Já osobně ji vítám. Nemyslím si, že musí nutně narušit soudržnost Severoatlantické aliance. Evropská obranná iniciativa naopak může přispět k rychlejšímu plnění cílů, které mají Evropa i Spojené státy společné. Americký Kongres nehodlá nadále financovat vojenské akce na evropském kontinentě. Trvá na tom, že prosperující Evropa musí sama platit za udržení pořádku na svém území. Hlavní starost Spojených států ohledně evropské obranné iniciativy vychází z toho, že Evropa by mohla chtít separátně vyjednávat s Ruskem. A to by pro Západ nebylo dobré. V případě Ruska totiž musí Spojené státy i Evropa prosazovat společnou politiku.

*Richard Allen,
poradce pro národní bezpečnost ve vládě
bývalého prezidenta Spojených států
Ronalda Reagana,
Zemské noviny 5. 5. 2000.*